

## Mikä on kirkko ja seurakunta?

Risto Jukko & Jaakko Rusama

Kristillisen uskon perusta ja lähtökohta on Jeesus Kristus. Hänen kuulijoidensa ja seuraajiensa joukosta kasvoi kirkko. Alun perin yksi ja yhtenäinen kirkko on ajan myötä jakautunut useiksi eri kirkko- ja tunnustuskunniksi.

Luterilaisen kirkkokunnan syntyessä 1500-luvulla tarkoituksena ei ollut luoda uutta kirkkoa. Kirkon uudistajien käsitys oli, että Rooman kirkosta irtaantuneet seurakunnat kuuluivat siihen Kristuksen kirkon jatkumoon, jonka juuret ovat ensimmäisessä kristillisessä seurakunnassa, jota kutsutaan alkuseurakunnaksi.

Käsitteet kirkko ja seurakunta merkitsevät usein samaa asiaa. Monissa kielissä käytetään vain yhtä sanaa, jolla ilmaistaan sekä paikallista seurakuntaa että myös alueellisesti tai kansallisesti laajempaa seurakuntien yhteenliittymää eli kirkkoa. Suomessa seurakunta (*församling*) viittaa tunnustuskunnasta riippumatta paikalliseen yhteisöön, paikallisseurakuntaan. Käsite kirkko liitetään helpommin kokonaiseen tunnustuskuntaan, hallinnolliseen rakenteeseen tai esimerkiksi maailmankatsomukseen. Silti kirkossa ja seurakunnassa ei ensisijaisesti ole kyse organisaatiosta tai instituutiosta vaan elävästä ihmisyhteisöstä, jonka toimintaan vaikuttavat yleiset lainalaisuudet. Elämässään ja toimissaan onnistuvat ja epäonnistuvat ihmiset muodostavat seurakunnan.

Seurakunnan luonne ja olemus määräytyvät sen käsityksen mukaan, mikä on löydettävissä Raamatusta, erityisesti alkuseurakunnan uskontulkinnasta, ja vuosituhantisen kirkon traditiosta. Periaate on tämä: Jeesus Kristus kokosi yhteen opetuslapsensa ja hänen julistuksensa pohjalta syntyi kristillinen seurakunta. On siten olemassa vain yksi kirkko ja yksi seurakunta ja vain yksi Jumalan kansa. Kristillinen kirkko on jakaantunut, mutta Kristus on yksi eikä häntä ole jaettu.

Uudesta testamentista löytyy lukuisia seurakunnan olemusta kuvaavia kohtia. Esimerkiksi Paavali kirjoittaa:

*Kristus on niin kuin ihmisruumis, joka on yksi kokonaisuus mutta jossa on monta jäsentä; vaikka jäseniä on monta, ne kaikki yhdessä muodostavat yhden ruumiin. Meidät kaikki, olimme pa juutalaisia tai kreikkalaisia, orjia tai vapaita, on kastettu yhdeksi ruumiiksi. Yksi ja sama Henki on yhdistänyt meidät, kaikki me olemme saaneet juoda samaa Henkeä.*

(1. Kor. 12:12–13)

*Jumala on antanut armonsa rikkauden tulla runsaana osaksemme ja suonut meille kaikkea viisautta ja ymmärrystä. Hän on ilmaissut meille tahtonsa salaisuuden, sen Kristusta*



*koskevan suunnitelman, jonka hän oli nähnyt hyväksi tehdä ja joka oli määräajan tullessa toteutuva: hän oli yhdistävä Kristuksessa yhdeksi kaiken, mitä on taivaassa ja maan päällä.*

(Ef. 1:7–10)

*On vain yksi ruumis ja yksi Henki, niin kuin myös se toivo, johon teidät on kutsuttu, on yksi. Yksi on Herra, yksi usko, yksi kaste! Yksi on Jumala, kaikkien Isä! Hän hallitsee kaikkea, vaikuttaa kaikessa ja on kaikessa.*

(Ef. 4:4–6)

Ihmisten yhteisönä ja hengellisenä todellisuutena seurakuntaa pitää koossa usko ristiinnaulittuun ja ylösnousseeseen Kristukseen. Siksi seurakunta on Jeesuksen seuraajien yhteisö, inhimillinen ja elävien ihmisten vapaaehtoisesti muodostama perhe. Seurakunta ei rakennu samanmielisten kokoontumisen varaan, vaan sen olemassaolon perusta on kolmiyhteisen Jumalan tahdon toteuttamisessa.

Yhteisöllisyys on seurakunnan olemuksen keskeinen periaate, ja sen tulee ilmetä kaikessa toiminnassa. Kristillinen usko ei ole luonteeltaan yksityisasiasia vaan Jumalalta lahjaksi saatu usko, jota eletään todeksi kristillisessä yhteisössä, jota kutsutaan seurakunnaksi. Vanha sanonta pätee seurakunnan elämään ja toimintaan: ”Jos haluat kulkea nopeasti, kävele yksin. Mutta jos haluat päästä pitkälle, kulje yhdessä muiden kanssa.”

Tiivistetysti voidaan sanoa:

- Kirkko on Kristuksen ruumis tässä maailmassa.
- Jotta ilosanoma leviäisi, Kristus tarvitsee meitä, meidän suutamme, jalkojamme ja käsiämme.
- Yhtä olennaista on se, että kirkko ja kristityt tarvitsevat Kristusta.
- Ilman häntä meillä ei ole sanomaa, ei myöskään voimaa tai rohkeutta, ei valoa, ei iloa eikä rakkautta.

Kirkon ja seurakunnan olemukseen kuuluvat tekijät on uskontunnustusten mukaan ilmaistu neljällä määreellä: se on yksi, pyhä, yhteinen eli katolinen ja apostolinen. Kyse on Jumalan kansasta ja Kristuksen elävästä ruumiista. Kirkko ja seurakunta on pyhä, koska Jumala on pyhittänyt sen Kristuksessa Pyhän Hengen kautta. Yhteinen eli katolinen jokainen paikallisseurakunta on siksi, että siinä kohdataan koko maailma ja siinä pidetään kiinni samasta evankeliumista ja saman kolmiyhteisen Jumalan todellisuudesta. Evankeliumia Kristuksen ainutlaatuisuudesta julistetaan aina ja kaikkialla. Kirkon ykseyteen tarvitaan yksimielisyys evankeliumin oikeasta julistuksesta ja opetuksesta sekä sakramenttien toimittamisesta evankeliumin mukaisesti. Apostolisuus tarkoittaa Jeesuksen lähimpien seuraajien uskontodistuksen eteenpäin viemistä. Jokaiselle seurakuntalaiselle on annettu tehtävä julistaa ilosanomaa elämällään ja sanoillaan.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetyksen eli lähetystyön peruslinjauksessa ”Yhteinen todistus” (2018) todetaan:

*Kirkko on liikkeelle lähetetty Jumalan kansa, Kristuksen ruumis ja Pyhän Hengen temppeli. Kristuksen maailmanlaajan kirkon ykseys toteutuu jokaisessa seurakunnassa. Se saa ilmiänsä kullekin kontekstille ominaisella tavalla. Uskon ja rakkauden yhteisönä kirkko todistaa sanoillaan ja elämällään kolmiyhteisen Jumalan pelastustyöstä ihmiskuntaa ja luomakuntaa kohtaan. Kristittyjä kutsutaan toimimaan Jumalan rakkauden mukaisesti ja rakentamaan Kristuksen kirkkoa, jonka jäseneksi tullaan kasteen kautta. – –*

*Kirkon olemus toteutuu ykseydessä, todistuksessa ja palvelussa. Kristityt ovat yhtä, koska heidät on kasteessa liitetty Kristukseen, hänen kirkkoonsa ja toinen toisiinsa. Jumalan rakkaus johtaa kristittyjä julistamaan evankeliumia ja palvelemaan lähimmäisiä yhdessä eri kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen kanssa.*

### **Seurakunta elää jumalanpalveluksesta**

Virressä 164 ovat sanat: *On Kristus kirkon Herra, sen luoja ainoa, hän Hengen sille antaa vedellä, sanalla.* Virsi löytyy otsikon ”Kristuksen seurakunta” alta. Siinä on kuvattu kirkon ja seurakunnan keskeinen olemus.

Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa kirkolliskokous hyväksyy suomen- ja ruotsinkieliset virsikirjat. Niiden sisältö heijastaa ja tulkitsee luterilaisen kirkon uskoa. Siksi Raamatun ja luterilaisten tunnustuskirjojen lisäksi virsikirja on merkittävä seurakunnan olemuksen ja tehtävän tulkki. Se osoittaa, että jumalanpalvelus, messu, on seurakunnan hengellisen elämän sydän. Siellä ilmaistaan yhdessä seurakunnan uskoa ja sieltä seurakuntalaiset lähtevät elämään uskoa todeksi. Jos haluaa tietää, mihin jonkin toisen kirkon jäsenet ja kannattajat uskovat, silloin on hyvä osallistua heidän jumalanpalvelukseensa.

Seurakunnan elämää ja toimintaa ei voi verrata erilaisiin harrasteryhmiin tai järjestöihin. Seurakunta pyrkii olemuksellaan heijastamaan kolmiyhteisen Jumalan tahtoa maailmassa. Jumala on subjekti, hän lahjoittaa uskon. Tämä uskon ilmaus tulee näkyväksi erityisesti jumalanpalveluksessa, Jumalan kansan yhteisessä juhlassa. Seurakunta on yhdessä rukoileva ja Jumalaa ylistävä yhteisö. Seurakunnan elämän ymmärtämisen kannalta on tärkeää, että uskon ilmaiseminen lähtee liikkeelle kirkon alttarilta. Siinä ihminen on Jumalan hoidossa ja siitä jokainen voi lähteä elämään lahjaksi saatua uskoa todeksi omassa elämässään ja elinympäristössään. Seurakunnan toiminnan ja päätöksenteon lähtökohta on Jumalan toiminnassa ihmisten kautta.

### **Katekismus – kristillisen opin tiivistelmä**

Luterilaisessa perinteessä Katekismuksella on pysyvä merkitys. Sen avulla on jo vuosisatojen ajan kuvattu varsin ymmärrettävällä tavalla seurakunnan olemusta. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kristinoppi, Katekismus (1999), kiteyttää kristillisen uskon sisällön näin:

*Kymmenen käskyä ilmaisee elämän peruslain: mitä meidän tulee tehdä ja mitä jättää tekemättä. Uskontunnustus kertoo siitä, kuka Jumala on, mitä hän on puolestamme tehnyt ja mitä hän meille antaa. Isä meidän -rukous ohjaa meidät rukoilemaan Jumalaa, jotta pysyisimme uskossa häneen ja voisimme elää hänen tahtonsa mukaisesti. Kasteen sakramentti on hengellisen elämämme perusta. Ehtoollinen vahvistaa meitä elämään uskossa ja rakkaudessa. Raamatun sana, ripin anteeksiantamus, rukous ja Jumalan siunaus kantavat meitä läpi elämän.*

Lähtökohta seurakunnan itseymmärrykselle, elämälle ja toiminnalle löytyy tästä. Seurakunta kohtaa inhimillisen elämän koko kirjon edellä mainittujen avulla – kymmenen käskyn, jo 300-luvulla syntyneen uskontunnustuksen, Jeesuksen opettaman Isä meidän -rukouksen, kasteen ja ehtoollisen sakramenttien sekä Raamatun sanan, ripin, rukouksen ja Jumalan siunauksen avulla.

Uskontunnustuksen kolmas kohta, jossa ilmaistaan usko Pyhään Henkeen, Jumalan kolmanteen persoonaan, on joskus vaikeasti ymmärrettävä. Martti Luther korostaa, että Pyhä Henki lahjoittaa uskon jokaiselle uskovalle. Pyhä Henki kutsuu, kokoaa, valaisee ja pyhittää samalla tavalla ”koko kristikunnan maan päällä”. Pyhä Henki varjelee kirkon oikeassa uskossa Kristuksen yhteydessä. Seurakunnan usko on aina uskoa kolmiyhteisen Jumalan johdatukseen ja toimintaan maailmassa. Seurakunta toimii aktiivisesti ja uudistuu koko ajan, kun se seuraa Jeesusta. Kristus luo uudeksi.

Luterilaisen käsityksen mukaan Pyhä Henki kokoaa Jeesukseen uskovat yhteen. Tämä yhteys säilyy Pyhän Hengen voimasta silloin, kun julistetaan evankeliumia eli ilosanomaa ylösnoussesta Kristuksesta ja jaetaan sakramentteja, kastetta ja ehtoollista, evankeliumin mukaisesti.

### *Lähteet ja kirjallisuus:*

Gassmann, Günther & Hendrix, Scott. *Johdatus luterilaiseen tunnustukseen*. Helsinki: Kirjapaja 2005.

Katekismus 1999.

Yhteinen todistus. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetyksen peruslinjaus. 2018.

Kirkon tutkimuskeskuksen katsaukset 2016. <https://www.kirkontutkimuskeskus.fi/viz?id=63>.

Viitattu 8.1.2018.